

Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels

VERSLAG OVER 1961-1962

(Uitgebracht in de jaarlijkse algemene ledenvergadering
van 24 februari 1962 te Amsterdam)

De „Naamlijst van de Nederlandse vogelsoorten”, in 1958 gepubliceerd door de Commissie voor de Nederlandse Avifauna der Nederlandse Ornithologische Unie, vermeldde de namen van in totaal 351 vogelsoorten, die met zekerheid binnen onze grenzen waren waargenomen.

Inmiddels heeft de commissie dezer dagen een „Avifauna van Nederland” gepubliceerd, waarin de namen van 357 vogelsoorten voorkomen. Insiders weten, dat zelfs dit aantal alweer wat te laag is.

Wil dit nu zeggen, dat de Nederlandse vogelstand voortdurend toeneemt? Ik zou deze vraag graag bevestigend beantwoorden, doch zou dan de waarheid geweld aan doen. Immers de vrij snelle groei van het aantal in Nederland aangetroffen vogels o o r t e n moet vooral worden verklaard door aandachtiger en deskundiger waarnemen door een steeds toenemend aantal vogelliefhebbers, waardoor soorten die vroeger wellicht onopgemerkt bleven, nu worden herkend.

Hierteenover staat, helaas, een sterke achteruitgang van b.v. de aantallen in Nederland broedende *grote sterns* en *visdiefjes*. Een achteruitgang die voor genoemde soorten samen zeker vijftigduizend paren, dus honderdduizend individuen bedraagt. Het zou dan ook beslist onjuist zijn, uit de op de „Naamlijst” en in de „Avifauna” genoemde aantallen af te leiden, dat het onze vogels goed gaat. Deze publicaties bedoelen trouwens beslist niet, dit te suggereren.

Veel verhelderder zijn in dit verband gegevens, die ons hoofdbestuurslid Dr. H. N. Kluijver vermeldt in zijn artikel „Verlies en winst in een halve eeuw vogelbescherming”, dat in het boeiende jubileumnummer van *Natura*, het maandblad der 60-jarige Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging werd gepubliceerd.

Hij heeft hierin (alleen voor de broedvogels) nagegaan in hoeverre beschermingsactiviteiten de vogels hebben behoeft tegen de gevolgen van ontginning en urbanisatie. Daarbij bleek „dat de vogels die tot de fauna van heide en duin, van weide en akker en van de moerassen behoren overwegend een teruggang vertonen, terwijl onder de vogels die bossen en struiken, tuinen en dorpen en parkachtig landschap bewonen, evenals de water-, kust- en oevervogels méér soorten een vooruitgang dan een achteruitgang vertonen.” Dr. Kluijver meent dan voor voor 49 soorten winst en voor 40 verlies te mogen vaststellen. Ook hij laat hierop onmiddellijk de vraag volgen of dit op een verrijking van onze vogelstand wijst.

Uit een verdere bespreking blijkt dan, dat van de 49 soorten waarvoor

hij winst kon boeken, er 9 zijn, die tevoren misschien over het hoofd waren gezien of ook nu nog slechts incidenteel hier broeden, terwijl er 6 cultuurvogels bij zijn, met wier toeneming we helemaal niet zo blij zijn. Van de overige 34 zijn er 10 nieuw (waarvan er 7 thans tot de regelmatige fauna-elementen behoren) en er zijn er 24 toegenomen. In feite dus slechts 34 soorten, over wier toeneming we ons verheugen, waar 40 ernstige verliezen tegenover staan. *Goudplevier*, *bosruiter*, *griel* en *raaf* zijn zelfs geheel als broedvogels verdwenen, terwijl het er voor *ooievaar*, *kwartel*, *kwartelkoning* en *roodkopklauwier* uiterst somber uit ziet.

Dr. Kluijver geeft vervolgens nog gedetailleerder gegevens over de vermoedelijke oorzaken van de achteruitgang, welke voor 30 van de 40 soorten wel aan de invloed van de mens moet worden toegeschreven, doch voegt hier onmiddellijk aan toe, dat de achteruitgang voor 23 van deze 30 soorten is geremd, doordat dezelfde mens als beschermer is gaan optreden.

Ik citeer nog: „Bij 23 soorten zou de achteruitgang zonder het bestaan van directe, op hun behoud gerichte beschermingsmaatregelen zonder twijfel veel groter zijn geweest. Voor 15 toegenomen soorten heeft de directe bescherming ook een belangrijke rol gespeeld. Onder deze 38 soorten, waarvoor de natuurbescherming duidelijke positieve resultaten kan aanwijzen, kunnen wij er 18 tellen waarvoor aan de bescherming een beslissende rol moet worden toebedeeld voor hun behoud.”

Dit zijn, voor ons vogelbeschermers, prettige klanken. En ik mag dan nog wel een keer citeren, waar Dr. Kluijver zegt: „Als deze verlies- en winstberekening over een halve eeuw ons iets kan leren dan is het m.i. dit, dat bescherming van in het wild levende vogels als onderdeel van de natuurbescherming geen strijd op een verloren post betekent, maar een succesvol ondernemen kan zijn.”

Terecht laat Dr. Kluijver hier tenslotte op volgen, dat wij voor de praktische uitvoering van de bescherming veel meer zullen moeten weten van de factoren, waardoor toeneming of achteruitgang van de vogelsoorten worden beïnvloed.

De vraag, die wij hierop onmiddellijk moeten laten volgen is: wat kunnen wij, vogelbeschermers individueel, maar vooral ook, wat kan onze vereniging doen? Slechts zelden zal dit kunnen zijn het zelf verrichten van onderzoeken, slechts incidenteel zal dit kunnen zijn het vormen van reservaten of de medewerking daaraan. Er zijn anderen, die beter zijn toegerust en over deskundiger krachten en ruimere geldmiddelen beschikken, om deze taken te verrichten. Wel zal het een taak van onze vereniging zijn, resultaten van onderzoeken, die mogelijkheden aan het licht brengen ter bevordering van de vogelstand, op zo ruim mogelijke schaal bekend te maken. Dit geschiedt trouwens reeds zeer lang door het propageren van nestkastjes en wintervoeding.

Een belangrijke taak voor onze vereniging (reeds meer dan vijftig jaar geleden ter hand genomen), is voorts de verspreiding van de vogelbeschermingsgedachte, waarvan Dr. Kluijver de gunstige invloed op de Nederlandse vogelstand met nadruk in zijn al zo vaak geciteerde artikel noemt. Dit toch is een taak, die door vrijwel geen andere instantie of organisatie wordt verricht. Wel moet hier onmiddellijk aan

worden toegevoegd, dat vele particulieren, naar het voorbeeld van Heimans en Thijssse, op dit terrein in dagbladen en periodieken en ook via radio en televisie, niet genoeg te waarderen activiteiten ontwikkelen. Voor deze, en nog vele andere taken zijn, onvermijdelijk, vaste en dagelijks beschikbare werkkrachten nodig, moet over een goed geoutilleerd bureau worden beschikt, hetgeen hoge eisen aan de financiën stelt. De grotere activiteiten, die de laatste jaren op dit terrein werden ontplooid, hebben het bestuur vaak met zorg vervuld, ten aanzien van de financiën. Het doet me genoeg hieraan te kunnen toevoegen, dat deze zorgen inmiddels wat zijn verlicht en dat de vooruitzichten voor de toekomst iets gunstiger zijn. Al is er, helaas, nog allerminst reden tot juichen.

Na deze meer algemene beschouwing, vervolgens enige zakelijke gegevens over de vereniging in het voorbije jaar.

Samenstelling bestuur

De in 1960 periodiek aftredende bestuursleden Dr. G. W. Harmsen, Dr. H. N. Kluijver, C. Baron Schimmelpenninck van de Oije, Jb. Westra en J. J. Zweeres werden op 25 februari 1961 herkozen. In de vacatures, ontstaan door het bedanken van Ir. F. C. Malsch en Dr. J. A. van Steijn werd voorzien door verkiezing van de heren Dr. M. F. Mörzer Bruijns en Mr. A. Tieleman, terwijl het bestuur werd uitgebreid door benoeming van de heer A. L. Bakker.

Propaganda

Ook in 1961 werden geen speciale propaganda-acties gevoerd. Wel mochten wij zeer gewaardeerde medewerking ontvangen van pers, radio en zelfs televisie, die bij herhaling de aandacht op het werk der vereniging vestigden. Niettemin is het ledental iets gedaald. Dit wordt materieel weliswaar gecompenseerd door een desondanks stijgen van de contributies, doch de achteruitgang maant ons tot waakzaamheid. De daling trad vooral op bij de jeugdleden. Wij dienen te bedenken, dat juist voor hen de minimum-contributie werd verdubbeld. Inmiddels zijn, dankzij medewerking van de uitgeverij L. J. Veen N.V. te Amsterdam, in het laatst van 1961 in door deze N.V. uitgegeven vogelboeken 15.000 eenvoudige propagandavouwbladen bijgesloten, waarop wij reeds prettige reacties ontvingen.

Er zal zeker naar worden gestreefd door verdere activiteiten het ledental te vergroten, waarvoor wij vooral een beroep hopen te doen op onze leden zelf. Met elk bewijs van lidmaatschap wordt een aanmeldingskaart en een eenvoudig propagandavouwblad verzonden. Het verheugt me, reeds te kunnen meedelen, dat de reacties hierop duidelijk merkbaar zijn. Het is natuurlijk te optimistisch, hiervan een verdubbeling van het ledental te verwachten. Daarvoor zullen andere middelen worden toegepast.

Het Vogeljaar

Middel tot propaganda voor ons werk is zeker ook het tijdschrift Het Vogeljaar, waarop 3384 leden (d.i. meer dan 30 pct. van het totaal) geabonneerd waren. Dat hieronder 699 jeugdleden zijn, stemt tot voldoening.

Jeugdblad Vogels

Het speciaal voor de jeugdeden bestemde tijdschrift Vogels verscheen minder regelmatig, dan wij wensen. Het ziet er naar uit, dat hierin verbetering kan komen. Het is prettig, dat de jongelui zelf aan de inhoud meewerken, met vaak voortreffelijke bijdragen. Veel dank zijn wij voorts verschuldigd aan de heer J. G. S. Overmaat voor zijn redactionele medewerking.

Bureau der vereniging

Het reeds in het vorige verslag genoemde gebrek aan werk- en vooral ook opbergruimte is inmiddels verder toegenomen. Het lijkt dringend noodzakelijk, dat hiervoor in het nieuwe werkjaar een financieel aanvaardbare oplossing wordt gevonden. Dat mevrouw Van Schrevendijk-Bijl en de heren J. B. Heger en H. Bresser, ondanks de benarde ruimte, steeds met opgewektheid hun medewerking verlenen, dient zeker met waardering te worden vermeld.

Inspecteur

Onze inspecteur de heer G. Petter verrichtte weer met toewijding controle op naleving van Vogel- en Jachtwet, adviseerde bij de bouw van ooievaarsnesten en maakte zich ook verder onmisbaar. Wij zijn blij, dat hij inmiddels volledig is hersteld van twee verkeersongevallen, die hem geruime tijd uitschakelden.

Excursies

Er werden in 1961 zeven excursies gehouden, waaraan ongeveer 500 personen hebben deelgenomen. Dat er leden waren, die alle excursies meemaakten mag misschien als bewijs worden gezien, dat het bestuur de goede weg insloeg, toen het besloot het aantal excursies te vergroten. In elk geval is ook voor 1962 weer een gevarieerd programma opgesteld.

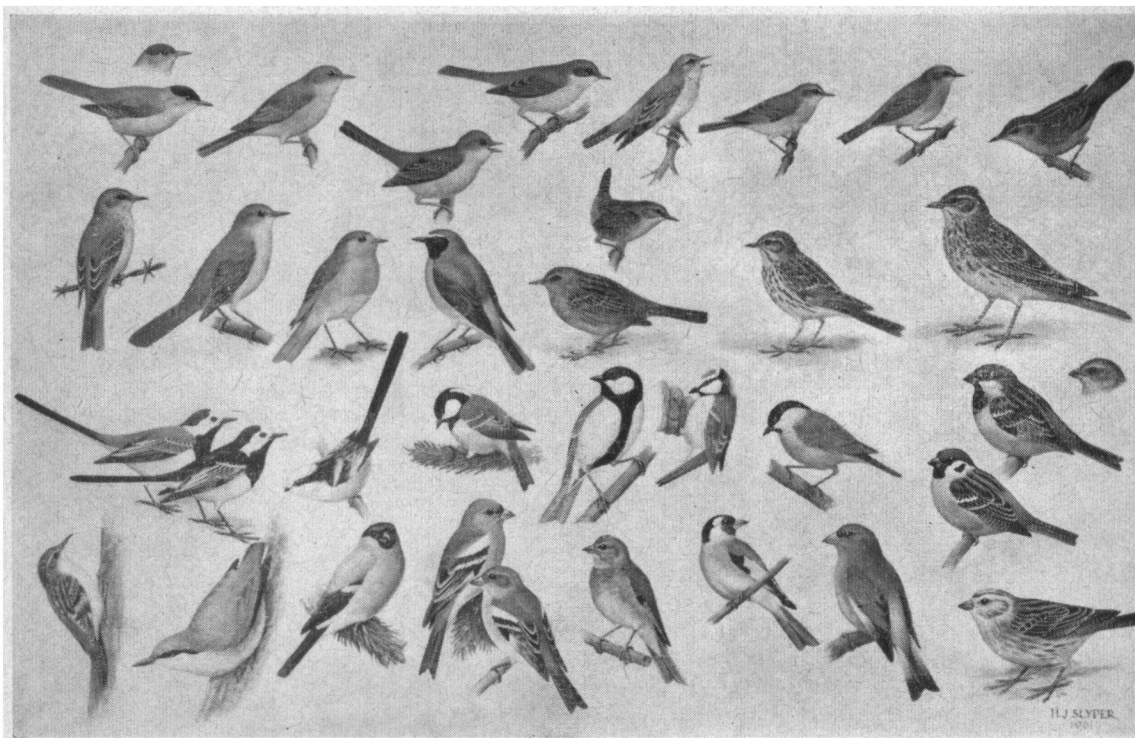
De opzet van deze excursies is nimmer, veel zeldzame soorten te tonen. Eerder is het de bedoeling de weg te wijzen naar soms minder bekende streken, waar men later zelf eens terug kan keren om rustig van allerlei details te genieten.

Men gelieve overigens te bedenken, dat de organisatie veel inspanning vergt van het toch reeds zwaar belaste bureau, waardoor een grens aan de mogelijkheden wordt gesteld.

Bewaking broedterreinen

Het bleek mogelijk voor 1961 een bewaker te vinden voor het Eem-poldergebied. Voor 1962 kan op zijn medewerking echter, helaas, niet worden gerekend. Wij hopen een goede vervanger te vinden.

In de Zaanstreek kon, dankzij de medewerking van enige grondgebruikers, bij Westzaan het rapen van kievitseieren worden voorkomen, ook in de periode waarin dit wettelijk is toegestaan. De heer D. Dekker, biologisch kandidaat en onze bewaker de heer C. J. Crok hebben in dit gebied getracht na te gaan, wat de invloed daarvan was op de overlevingskansen van vroeg geboren *kieviten*. Een conclusie kan uit dit onderzoek nog niet worden getrokken. De heer Dekker heeft zich echter bereid verklaard het voort te zetten. Wel blijkt uit de nu reeds ver-

zamelde gegevens, dat van de vroege legsels er niet méér verloren gingen, dan van latere. Het is echter duidelijk, dat een dergelijk onderzoek gedurende een reeks van jaren moet worden voortgezet, vóór zal kunnen blijken of de vaak geuite bewering dat er van de vroeg geboren jongen toch niets terecht komt, wel juist is. Herhaalde stormen in de voorzomer hebben nogal eens schade aangericht in buitendijkse broedkolonies, waardoor vooral *grote sterns* en *visdiefjes* werden getroffen. De voorlopige uitkomsten van een door het RIVON verrichte telling zijn bijzonder verontrustend. Hieruit blijkt n.l., dat er zowel van de *grote sterns* als van de *visdiefjes* nog maar tien- tot elfduizend paar in ons land broedden. Gelukkig hebben op het natuurmonument De Beer in 1961 weer 2500 paren *grote sterns* gebroed, nadat zij er enige jaren achtereen in het geheel niet waren verschenen.

Uitgaven der vereniging

Aan de drie grammofoonplaten met vogelgeluiden, die reeds in 1960 waren uitgegeven, konden drie nieuwe worden toegevoegd. Ook hiervoor bleek veel belangstelling te bestaan. Op twee platen in één hoes werd voorts getracht de geluiden van de karakteristieke bewoners van het Naardermeer vast te leggen. Ook deze worden veel gevraagd. De uitgave geschiedde weer door de Europese Fono Club te Amsterdam, in samenwerking met onze vereniging en de Royal Society for the Protection of Birds, die sinds een half jaar op een fraai landgoed in Bedfordshire gevestigd is.

Dankzij laatstgenoemde organisatie kon voorts een Nederlandse editie worden uitgegeven van twee wandplaten, die de heer H. J. Slijper heeft geschilderd. Dat zij in de onderwijs-vakpers zeer gunstig werden beoordeeld, geeft ons hoop, dat wij met deze uitgave in een behoefte voorzien.

Een herdruk van onze brochure over nestkastjes en andere mogelijkheden tot het verschaffen van broedgelegenheid aan vogels kwam eindelijk gereed en ook hiervoor blijkt een verheugende belangstelling te bestaan.

Ook onze prentbriefkaarten met goede gekleurde afbeeldingen van vogels worden nog veel gevraagd. Wij hopen, deze serie binnen afzienbare tijd uit te breiden, waarvoor medewerking van de R.S.P.B. echter een voorwaarde is.

Samenwerking met anderen

Teneinde dubbel werk te voorkomen, wordt op velerlei terrein met gelijk gezinde organisaties in binnen- en buitenland samengewerkt. Het is prettig, dat deze samenwerking steeds aangenaam is. Wij hopen haar, waar mogelijk, te intensiveren.

Het spreekt vanzelf, dat onze gedachten vooral ook uitgaan naar het onderwijs. Ik geloof dat onze taak hiervoor vooral zal moeten zijn het tegen geringe vergoeding beschikbaar stellen van afbeeldingen enz., waarmee leraren en onderwijzers hun lessen over de vogelwereld voor de leerlingen aantrekkelijker en vruchtdragender kunnen maken.

Fonds Bescherming Zeldzame Vogels

Ook dit jaar mochten wij vele giften hiervoor ontvangen, in totaal f 1517,38, waarbij bovendien nog f 35,50 moet worden geteld, speciaal bestemd voor de ooievaars.

Aan de Stichting tot Internationale Natuurbescherming werd een bedrag van f 1000,— uit dit fonds beschikbaar gesteld. Deze bijdrage is bedoeld voor de vorming van een reservaat in de vermaarde Marismas in Zuid-Spanje, die met ontginning worden bedreigd. Deze vormen een belangrijke pleisterplaats en wellicht ook een overwinteringsgebied voor vele van onze eigen trekvogels.

Voor bouw of restauratie van ooievaarsnesten werd voorts f 209,25 uitgegeven, waaruit blijkt, dat er méér werd uitgegeven, dan aan giften binnenkwam. Ik doe dan ook nog eens een beroep op onze leden om, door een extra bijdrage, dit fonds te helpen versterken.

O.a. werd bijgedragen aan restauratie van het ooievaarsnest op de R.K. kerk te Woerden. En zowaar zijn er daarin, voor het eerst sinds jaren, weer 4 jonge ooievaars grootgebracht. Het nest aan de Gageldijk te Utrecht werd eveneens opgeknapt, maar het ooievaarspaar dat zich daar vestigde bleef, helaas, kinderloos.

De bouw van een tijdelijk nest bij de Hervormde kerk van Molenaarsgraaf had het gehoopte succes. Er werden vier jongen grootgebracht. Vermoedelijk wel door het paar, dat gewoonlijk op het kerkdak huist, doch daar door restauratie niet terecht kon. Ook op het met onze medewerking gerestaureerde nest te Leerdam werd met succes gebroed.

Er zijn in 1961 35 jonge ooievaars méér grootgebracht, dan in het voorgaande jaar. Niettemin was het totaal van 86 jongen, op 1960 na, het laagste dat we ooit hebben moeten boeken. Het ziet er voor de toekomst van de ooievaar in Nederland dan ook donker uit.

De financiën

Tenslotte enige mededelingen over de financiën der vereniging in 1961.

Er dient, dunkt me, bij het opstellen van een begroting steeds te worden gestreefd naar een zo dicht mogelijke benadering van de te verwachten werkelijkheid. Dit neemt niet weg, dat de vermoedelijke uitgaven steeds wat aan de ruime kant dienen te worden begroot, terwijl ten aanzien van de te verwachten inkomsten enige voorzichtigheid moet worden betracht.

Dit althans waren de richtlijnen bij het opstellen van de begroting voor 1961. Het gevolg was, dat daarop een nadelig saldo van f 3900,— was geraamd. Het verheugt me, dat de werkelijkheid hiervan zeer gunstig is afgeweken. Er is in tegendeel een, overigens bescheiden, voordelig saldo van f 311,39. Geen reden tot overdreven optimisme dus. Maar wel reden tot tevredenheid. Zeker als we bedenken, dat in de drie voorafgaande jaren met verlies was gewerkt.

Die verliezen zijn ten laste van de kapitaalrekening gebracht, zodat het redelijk lijkt dit nu ook met de bescheiden „winst” te doen. Verheugend is, dat ook de interest van het belegde kapitaal ditmaal rechtstreeks naar de kapitaalrekening kon worden overgebracht.

Het gunstiger resultaat hebben we te danken aan een bezuiniging van ruim f 2000,— op de algemene onkosten, ondanks stijgende prijzen van drukwerken, kantoorbehoeften, lonen enz. De contributies stegen met ruim f 1700,—. Voorts werd een rijksbijdrage ontvangen van f 3000,—, die uiteraard niet op de begroting mocht worden opgenomen. Tenslotte hebben we in het afgelopen jaar vruchten mogen plukken van wat zich tot een soort winkelbedrijfje begint te ontwikkelen: de verkoop van grammofoonplaten, boeken over vogels, prentbriefkaarten en albumplaatjes, projectiestroken e.d. Het voornaamste hiervan is overigens niet, dat hierop enige winst wordt gemaakt, maar vooral, dat deze artikelen helpen op verantwoorde wijze meer belangstelling te wekken voor de vogels.

Het spijt mij, toch ook een somber geluid te moeten laten horen. Weliswaar zijn de contributies met ruim f 1700,— gestegen tot f 27.459,—, maar dit is ruim f 500,— minder, dan was begroot. De geringe daling van het ledental is hier wel de voornaamste oorzaak van. Als we even bedenken, dat aan contributies in 1955 slechts ruim f 12.000,— werd ontvangen, is er zeker reden tot dankbaarheid. Maar juist als gevolg van de verhoging van de minimum-bijdrage voor nieuw toetredende leden had ik een sterkere stijging verwacht. Met aller medewerking voor ledenwerving, zal die zeker in dit jaar kunnen worden bereikt.

Aan contributies ineens werd een bedrag van f 1675,— ontvangen (vorig jaar f 1190,—), terwijl voorts nog diverse giften tot een bedrag van f 723,76 binnenkwamen.

Het is met gemengde gevoelens, dat ik melding maak van het bedrag van f 53.000,—, dat in 1961 aan legaten werd ontvangen. Immers, hoewel zij hielpen onze financiële positie te verbeteren, betekenen zij tevens het verlies van zeer trouwe leden.

Bij deze legaten was een bedrag van ruim f 40.000,— dat, naar wij vertrouwen in de geest van legataris, werd gebruikt voor de eerste aankopen van wat kan uitgroeien tot een zeer aantrekkelijk weidevogelreservaat, dicht bij de hoofdstad des lands en zodanig gelegen, dat velen er zonder nadeel voor de vogels van zullen kunnen genieten.

Het bleek mogelijk hier in 1961 terreinen met een oppervlakte van ruim dertien en een halve hectare aan te kopen. Daarmee was een bedrag van bijna f 28.000,— gemoeid. Wij hebben goede hoop, dat voor deze aankopen een bijdrage van het Rijk mag worden verwacht. Het is overigens geenszins de bedoeling van het bestuur, in concurrentie met de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, de provinciale landschappen en de overheid zich op de aankoop van grote reservaten te gaan toeleggen. De bedreiging van de weidevogelstand, alsmede het beschikbaar komen van het belangrijke legaat waren aanleiding tot deze aankopen die eerder uitzondering zullen blijven, dan regel worden.

Dat de vereniging bovendien op het punt staat nóg een belangrijk reservaat te kopen, lijkt hiermee in strijd. Wij danken dit echter aan de reeds vaak genoemde generositeit van het Onderling Levensverzekeringgenootschap De Olveh van 1879. De door dit genootschap uitgegeven kalenders hebben in totaal een bedrag van ongeveer f 50.000 opgebracht. Wij verwachten binnenkort te kunnen meedelen, dat hiervoor een aantrekkelijk reservaat in het dichtbevolkte westen des lands is aangekocht.

Dit over de financiën, waarvan ik tenslotte nog moet meedelen, dat boeken en bescheiden werden gecontroleerd en akkoord bevonden door de Nederlandse Accountants Maatschap en dat voorts leden van de commissie tot het nazien hiervan eveneens inzage is verstrekt, waarover deze commissie straks zelf zal rapporteren.

Alles bijeen genomen geloof ik, dat er enige reden tot optimisme is. Weliswaar is de groei van het ledental even geremd, doch hier staat tegenover, dat de financiële positie desondanks flink is versterkt. En al dient met kracht te worden gestreefd naar vergroting van onze kring, het zou onjuist zijn geweest te berusten in een ontwikkeling, waarbij de snelle stijging van het ledental gepaard ging met stijgende tekorten op de jaarrekeningen.

Nu financieel de toestand wat is opgeklaard, lijkt het ogenblik aangebroken om met kracht naar vergroting van het ledental te streven. Gaarne doe ik hiervoor in de eerste plaats een beroep op onze eigen leden die, naar de ervaring heeft geleerd, steeds onze beste propagandisten zijn.

J. J. Zweeres,
secretaris en penningmeester.